

Η διάρθρωση του Ε.Π.Σ.Λ. ακολουθεί, στις γενικές του γραμμές, τον ισχύοντα διαχωρισμό σε τρεις κύριες βαθμίδες: (προ)Δημοτική εκπαίδευση – Γυμνασιακή εκπαίδευση – Λυκειακή εκπαίδευση.

Το Γυμνάσιο είναι μέσος –και γι’ αυτό κρίσιμος– πυλώνας. Θα πρέπει να αξιοποιεί και τη γνώση που αποκτήθηκε στο Δημοτικό και να προετοιμάζει για το Λύκειο. Έτσι, η κατανομή της διδακτικής ύλης γίνεται και εδώ σε θεματικές ενότητες που συνεχίζουν ή και συμπληρώνουν τις αντίστοιχες του Δημοτικού. Το κέντρο βάρους, ωστόσο, ρίχνεται εξίσου και στη θεωρία, τον γραμματικό και γραμματολογικό «κώδικα» της λογοτεχνίας, γι’ αυτό η επιλογή των κειμένων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της και αυτή την αναγκαιότητα.

Για τη θεματική διάρθρωση του λογοτεχνικού μαθήματος προτείνονται οι ακόλουθες ενότητες ανά τάξη και ανά τρίμηνο:

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΑΞΗ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ		
	1	2	3
Α΄ ΓΜΝ.	Σχολείο - Σχολική ζωή (τα παιδικά και σχολικά χρόνια, χτες και σήμερα)	Λαϊκή παράδοση & λογοτεχνία (μύθοι – παραμύθια – δημοτικό τραγούδι)	Χιούμορ & λογοτεχνία
αντιστοίχιση με ΘΕΜ. ΑΞΟΝ.	ΛΟΓ. & ΚΟΙΝΩΝ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΛΟΓ. & ΠΟΛΙΤΙΣΜ. ΠΑΡΑΔΟΣΗ	ΛΟΓ. «κόσμος»/«κώδικας»
*Ειδικοί Δείκτες επάρκειας:	• σύγκριση/διάζευξη παλαιότερων & σύγχρονων μορφών σχολικής ζωής (κοινωνικοποίησης) • έμφαση στη σχέση παιδικής και ενήλικης ματιάς: ο κόσμος των «μεγάλων» μέσα απ’ τα μάτια των «μικρών», και αντίστροφα, η «Εδέμ» της παιδικής ηλικίας (η αναπόληση της χαμένης παιδικότητας από τους ενήλικες)	• έμφαση στις παλαιότερες μορφές ζωής και στη λαϊκή πολιτιστική & λογοτεχνική κληρονομιά • πρόσφορες αναφορές στη «συγγενή» παράδοση των λαών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης: Βαλκανικής χερσονήσου και Μεσογείου	• έμφαση στους τρόπους με τους οποίους εκφράζεται το κωμικό στοιχείο στη λογοτεχνία (επαναλήψεις, παρηχήσεις, διφορούμενα νοήματα, λογοπαίγνια κ.ά.) • κατανόηση ότι η λογοτεχνία του κωμικού ενέχει τη δυναμική της ανατροπής, και αναδεικνύει μια άλλη όψη των πραγμάτων, υπονομευτική της συμβατικής

Σημείωση: Κατά την πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων (Σεπτέμβριος 2020) λαμβάνονται υπόψη οι δείκτες που δεν διδάχθηκαν επαρκώς κατά τη σχολική χρονιά 2019-20 στην ΣΤ΄ Τάξη Δημοτικού, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, και οι οποίοι επανέρχονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Α΄ Γυμνασίου. Προτείνεται το κείμενο του Παντελή Καλιότσου, «Ένα σακί μαλλιά» (<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSDIM-E111/322/2160,7855/>), το οποίο μπορεί να συσχετισθεί με την 1^η Θεματική Ενότητα (Σχολείο-Σχολική Ζωή) της Α΄ Γυμνασίου.

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΑΞΗ	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ		
	1	2	3
Β΄ ΓΜΝ.	Λογοτεχνία και Οικολογία	Το ταξίδι στη λογοτεχνία (κυριολεκτικά και μεταφορικά)	Ανθρώπινες σχέσεις – Ανθρώπινοι χαρακτήρες
<i>αντιστοίχιση με ΘΕΜ. ΑΞΟΝ.</i>	ΛΟΓ. & ΦΥΣΗ	ΛΟΓ. & ΤΑΞΙΔΙ	ΛΟΓ. & ΑΝΘΡ.ΣΧΕΣΕΙΣ
Ειδικοί Δείκτες επάρκειας:	• σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα & επιπτώσεις τους στις ζωές και σχέσεις των ανθρώπων, εν γένει στην ποιότητα ζωής • οικολογική ευαισθητοποίηση μέσα από την «πράσινη» λογοτεχνία (εξέταση λ.χ. της σχέσης του δημοτικού τραγουδιού, της λυρικής ποίησης, των (προ)ρομαντικών με τη Φύση, ή ακόμη, στη λογοτ. παράδοση των χαϊκού)	> εξέταση κειμένων της «ταξιδιωτικής» λογοτεχνίας (από διάφορες εποχές και συγγραφείς), για να φωτιστούν: • παλαιοί και σύγχρονοι τρόποι μετακίνησης και σκοποί ταξιδιού • συνακόλουθες μεταβολές στην «κουλτούρα του ταξιδιού» & στη νοοτροπία του «ταξιδευτή» (ο τύπος του «τουρίστα» σε αντιδιαστολή με τον «περιηγητή»-παρατηρητή ζωής) • τα πολλαπλά «νοήματα» του ταξιδιού, συναρτώμενα με ατομικές περιέργειες (εξερεύνησης του κόσμου και του εαυτού) αλλά και κοινωνικές (επαγγελματικές, οικονομικές) ανάγκες «επιβίωσης» • η συμβολική-μεταφορική διάσταση του ταξιδιού ως «τόπου» αυτογνωσίας, μετουσίωσης της πραγματικότητας διά της φαντασίας (τι «βλέπει» το μάτι του ταξιδιώτη), πολιτισμικής «πραγματογνωσίας» (στερεότυπα, τρόποι ζωής, ιδεολογία: η «πολιτική» της περιγραφής) > πρόσφορη διαθεματική σύνδεση με τη Γλώσσα: αντιπαραβολή της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας με τις συμβάσεις της περιγραφής και την εν γένει εργαλειακή χρήση του ταξιδιού ως «τόπου διακοπών» στη γλώσσα της διαφήμισης	• έμφαση στον σύγχρονο τρόπο ζωής και στα κοινωνικά προβλήματα • σύγκριση των ανθρώπινων σχέσεων σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα (π.χ. πόλη – επαρχία) • αντιπαραβολή στάσεων που διέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις (φιλία, αλληλεγγύη, σεβασμός ρατσισμός, βία, καταπίεση αλλοτριώση, μοναξιά)

Σημείωση: Κατά την πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων (Σεπτέμβριος 2020) λαμβάνονται υπόψη οι δείκτες που δεν διδάχθηκαν επαρκώς κατά τη σχολική χρονιά 2019-20 στην Α΄ Γυμνασίου, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, και οι οποίοι επανέρχονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Β΄ Γυμνασίου. Προτείνεται επιλογή ενός από τα ακόλουθα κείμενα από την 3^η Θεματική Ενότητα της Α΄ Γυμνασίου (Χιούμορ & λογοτεχνία):

- Δημήτρης Ψαθάς, *Μαντάμ Σουσου* (απόσπασμα), σσ. 152-154.
- Φρέντν Γερμανός, *Ευθυμογραφήματα* (αποσπάσματα)
 - «Μεσημβρινή ανάπαυσις», σ. 160.
 - «Καλά εσύ μετακόμισες χωρίς...», σ. 161.
- Δημήτρης Ποταμίτης, «Ιστορία δεύτερη – Αχαρνιώτες» (απόσπασμα), σσ. 168-170.

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

«ΜΕΤΑΙΧΜΙΑΚΗ» ΒΑΘΜΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ			
Γ΄ ΓΜΝ.	Οικουμενικές αξίες & λογοτ. (ανθρώπινα δικαιώματα & αξίες του «ενεργού πολίτη»)	Ο τόπος μου και οι άνθρωποι (Λογοτεχνία & τοπική Ιστορία - κοινωνία)	Λογοτεχνία και Εφηβεία
<i>αντιστοίχιση με ΘΕΜ. ΑΞΟΝ.</i>	Και τα τρία θέματα εντάσσονται, υπό την ευρεία έννοια, στον θεματικό άξονα: ΛΟΓ. & ΑΝΘΡ. ΣΧΕΣΕΙΣ [η σχέση με τον άλλο και με τον εαυτό]		
Ειδικοί Δείκτες επάρκειας:	> εξέταση λογοτεχνικών κειμένων, σε αναγκαία <i>διαθεματική συνάρτηση</i> με την Πολιτική Αγωγή, για να αναδειχθεί • η «φυσική» έδραση αλλά και η ιστορικότητα (σχετικότητα ανά εποχή) θεμελιωδών αξιών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως η ελευθερία, η ειρήνη, η δικαιοσύνη, η δημοκρατία, το δικαίωμα της ζωής, της μόρφωσης, η ισονομία και η ισοπολιτεία, η κοινωνική αλληλεγγύη αλλά και το δικαίωμα στη διαμαρτυρία, ο σεβασμός του «διαφορετικού» (με βάση το φύλο, το χρώμα, τη θρησκεία, την κοινωνική θέση κλπ.), ώστε • να γίνει αντιληπτό στους μαθητές ότι τα ιδεώδη αυτά δεν είναι δεδομένα και αυτονόητα αλλά απαιτούν την <i>αγωνιστική εγρήγορση</i> και το δημοκρατικό <i>ήθος</i> του «ενεργού πολίτη» για να κατακτηθούν και να διαφυλαχθούν	• έμφαση στο γεωφυσικό, βιοφυσικό και ανθρωπογεωγραφικό περιβάλλον του «κόσμου της Κύπρου» • αναφορές στη λαϊκή παράδοση του νησιού, την ιστορία και τους εθνικούς αγώνες, τη θρησκευτική ζωή, τα σύγχρονα προβλήματα και την κοινωνική ζωή και δράση	> ευρύ φάσμα κειμένων από τη σύγχρονη & παλαιότερη λογοτεχνία, ελληνική και ει δυνατόν ξένη, με έμφαση: • στον «κόσμο του εφήβου» και στα σημερινά προβλήματα της νέας γενιάς • στο αξιακό σύστημα των μεγαλύτερων και των νεότερων («χάσμα γενεών») • στον μεταιχμιακό ου-τόπο ανάμεσα στην παιδικότητα και την ενηλικίωση: «κρίση της εφηβείας» και συγκρότηση ταυτότητας (αυτοσυνειδησίας) • στο μυθιστόρημα «της εφηβείας» ή «μαθητείας»: πορτρέτα εφήβων στον δρόμο προς την ενηλικίωση > δυνάμει σύνδεση με την Ψυχολογία (ειδικά «του εφήβου»)

Σημείωση: Κατά την πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων (Σεπτέμβριος 2020) λαμβάνονται υπόψη οι δείκτες που δεν διδάχθηκαν επαρκώς κατά τη σχολική χρονιά 2019-20 στη Β΄ Γυμνασίου, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, και οι οποίοι επανέρχονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Γ΄ Γυμνασίου. Προτείνεται επιλογή ενός από τα ακόλουθα κείμενα από την 3^η Θεματική Ενότητα της Β΄ Γυμνασίου (Ανθρώπινες σχέσεις – Ανθρώπινοι χαρακτήρες):

- Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, «Πατέρα στο σπίτι!» (απόσπασμα), σσ. 154-156.
- Μιχάλης Γκανάς, «Κοιτάζει τα χέρια της», σ. 170.
- Νίκος Νικολαΐδης, «Σα σκυλί», σσ. 204-208.

*** ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ**

Σε ό,τι αφορά τη μεθόδευση της διδασκαλίας είναι σαφές, από την παρουσίαση των θεμάτων, ότι δίνεται έμφαση: (α) στη **σύγκριση** των κειμένων με γνώμονα το σχήμα «παλαιό / σύγχρονο», ώστε να καταδειχθεί η ιστορικότητα και η διαχρονική εξέλιξη των θεμάτων («τόπων») και τρόπων της λογοτεχνικής δημιουργίας, αλλά και η διαλογική σχέση που αναπτύσσουν τα κείμενα γύρω από τον ίδιο θεματικό άξονα ή «σύνδεσμο»· (β) στο **άνοιγμα** της διδασκαλίας σε κείμενα που ανήκουν όχι στενά στην ελληνική παράδοση αλλά στην ευρύτερη πνευματική παράδοση της οποίας η ελληνική αποτελεί αναπόσπαστο μέλος (την όμορη: της Μεσογείου και των Βαλκανίων, αλλά και τη συνολικότερη ευρωπαϊκή), καθώς και σε διαθεματικές συναρτήσεις με άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπου κρίνεται απαραίτητο, για την εμβάθυνση της διδασκαλίας· (γ) στην **επικαιροποίηση** των θεμάτων: η σκοπιά που επιλέγεται, για την εκκίνηση και την κατάληξη του προβληματισμού, είναι αυτή της σύγχρονης εποχής, ακριβώς γιατί είναι η πιο οικεία και ενδιαφέρει πιο άμεσα τους μαθητές.